

Cornua, idem, libras circiter duodecem appendere tradit, esseque longitudine ferè duorum pedum, non ramosa ut cervorum, mucronibustamen aliquot divisa, dodrantem lata, armi potius quam cornu figurâ, & advehi ex Lithuania. Cornu verò Magnæ feræ nomine ad Aldrovandum missum, septem tantum libras duodecim unciarum appendit; ea juxta caput crassitudine ut vix manu comprehendi possit, quinque ornatum mucronibus hinc inde binis, mox ab uno latere, alio, & ab altero, etiam alterius ostendens rudimentum, latitudo inter primos ramos trium ferè dodrantum. Tota ferè tibia simul cum unguibus libras pendebat tres cum dimidia. Icon quæ hic exhibetur Aldrovandi est. Ad *Naturam* ipsius spectat, quod animal hoc à venatoribus agitatum ad aquas confugiat, & aquam ore haultam, fervidam in canes evomat: quòd rarò solum conspicitur, sed terrâ nivibus oblecta multa progrediantur simul: Unum procedit properando, ut occasio postulat: alia singula sequuntur eundem tenorem & modum servando, & primi vestigia calcando, ita ut si quis rei inscius ipsa insequatur unius tantum vestigia se cernere existimet: quòd sitis laborisque adeò sit patientissimum, ut diem noctemque immensa spacia privatam cibo, conficere possit: quòd pulli capti adeò successivè mansuescant, ut naturali urgente siti maxima cerevisiæ vasa à discumbentibus propinata ebibant: quòd tantam vim in ungula gerant, ut tactum ictu lupum illicò interimat, & elabente cane, opposita arbor elidatur, quasi fungus adefset. De *Ufu* in cibus, hoc dixisse sufficiat, carnis ubique vesci regionis incolæ, & recentibus, & sale conditis: crassi tamen & melancholici succi apparere. In *Medico usu*, *Cornua*, *nervi*, & *ungula*, laudantur. *Cornua* olim inter adstringentia duntaxat habebantur: post inter antepileptica relata sunt, modò inter festum assumptionis B. Mariæ virginis & nativitatibus ejusdem abscinderentur. Alii, die Ægidii festo demi debere opinantur. *Nervi* ad spasnum in Suecia adhibentur. Modus adhibendi, zonam ex eo facere, & membro læso circumligare. *Unguis* seu ungula, Epilepsiæ & hysteriæ affectioni convenit. Conditiones ad efficaciam requisitæ, ab Olao Magnoponuntur. Ungula exterior, inquit ille, dextri lateris posterioris pedis onagri, (sic alcem vocat) masculi, qui non genuit, abscissâ à vivo pede securi, vel alio instrumento avulsa, post medium mensis Augusti, spasnum aut morbum caducum patienti adhibita, continuo fanat. Applicatur rectè, si vel sinistra manus annulari, adponatur: vel annulus ex eodem factus, eidem indatur: vel pars unguis sinistrae palmæ imponatur, manusque in pugnum complicitur: vel ejusdem por-

tiuncula in aurem sinistram missa, & aliquandiu veluti scalpendo moveatur. Suffocata mulieri, rasura cum zedoaria, anaticis partibus felicissimè exhibetur. Formulas ex ea antepilepticas in authoribus vide.

ARTICULUS XI.

De Rhinocerote.

Rhinoceroti nomen à cornu, quod in nare pullulat, nomen datum est. Quidam apud Diaconum, *bovem Ægyptium* appellant: alii ex Pausania, *Athopicum quadrupedem* seu taurum, sed falsò. In Ægyptum non potuit nisi fortuito casu inferri. Pausanias verò in Æthiopia taurum esse dicit, qui ob similitudinem cornu ab ignaris Rhinoceros appelletur. Nullum animal est, cujus *descriptio*, inquit Aldrovandi continuator, magis sit in lubrico. Et certè Plineius breviter se expedit. *Unum ei in nare cornu, longitudinem cum elephante parem, crura multò breviora, colorem buseum.* Tantundem & Agatharchides apud Photium protulit. Nicolaus de Comitibus Venetus, Rhinocerotem suillo capite, bovinâ caudâ, elephantino colore, cornu bipedalis longitudinis gerentem, nobis fingit, in provincia Mangi. Ælianus, qui Græcorum permultis & Romanorum visum & benè notum describere frigidum esse putat, in summa nare cornu gerere ait, mucronis acuti, robore nec ferro quidem concedens: pellem tantæ firmitatis, ut agrè jaculo penetrari queat. De *Cornu* maxima est discrepantia. Tertullianus unum tantum adsignat: Martialis verò duobus depræliari scribit. Utrumque hoc, secundum eundem in capite; secundum alios in humero dextro alterum & brevius esse. Nummus Domitiani utrumque in naribus ponit. Alii majus cornu in naso, minus in fronte, aliquo supra spacio, collocant. Sed nec de *forma* ejusdem conveniunt. Alii rectum instar tubæ, lineâ nigrâ transcurren-
te ponunt: alii sine linea. Artemidorus apud Strabonem, qui Rhinoceros longitudine parum ab elephantis excedere, magnitudine tauri, formâ apro proximâ esse ait, recurvum & omni osse durius facit. Diodorus simum, Agatharchidas & Solinus repandum vocant. Addit Artemidorus, belluam duo cingula tanquam Draconum volumina dorso usque ad uterum circumeuntia habere, alterum jubam versum, alterum ad lumbum, hæcque de ea à se dici, quòd sibi visa esset. At Bontius, quem in Capra Pazaartica citavimus, quique Rhinocerotem vel centies non tantum cavæ inclusum, sed & in sylvis vagantem vidit, ita nobis eum describit. Cute è nigra est cinericia, instar Elephantinæ, rugosa admodum, cum profundis plicaturis circa latera ac in dorso: crassam admodum habet pellem,

RHINOCEROS

calcet non impressis altè vestigiis, & pernicitate insidiantia in vallibus animalia effugiat. Cornua gestat præalta, quæ statim à fronte ramis duobus latis mucronantur quasi in digitos. In medio ramulus veluti internodium interjectus, inde rursus in ramos latos, digitorum expansorum specie mucronatos exeunt. Cornua sunt alba, verulisque longis distincta. Differunt ab alces cornibus altitudine, à cervi latitudine, ab utrifque colore, & ramorum multitudine. Currendo ea in tergum demittit: nam stanti, frontem penè rami inferiores tegunt. His inferioribus, concreta frigore flumina ad potum capiendum rumpere fertur. Sylvarum fructibus & arborum musco vescitur. Latibula struit in montibus Septentrionalibus, & in Mosibergum, aliosque Norvegiæ montes intensioribus frigoribus procedit. Capitur ab hominibus ad usus domesticos. Nam ad conficienda itinera domatur à cursoribus, ad opera rustica ab Agriculis. Caro ejus è ferinis illorum locorum optima & delicatissima. Natura animal esse gregale; & mille tarandorum armenta, in vastis septentrionis sylvis aliquando conspici ferunt. Fœmellæ ramis carent. Reperiuntur in Norvegia Suecia, Laponia, & Polonia. Augustam Vindelitorum bini cum sellis, phaleris, & phrenis, erant aliquando adducti. De coloris in ipso mutatione, ita Solinus. Hunc tarandum, affirmant, habitum metu vertere, & cum delitescat, fieri similem cuicumque rei proximaverit, sive illa saxo alba sit, seu fructo virens, sive quam aliam præferat qualitatem. Faciunt hoc idem in mari polypi, in terra Chamæleontes. Sed & Polypus, & Chamæleon glabra sunt, & pronius est cutis lavitate speculi modo proximantia æmulari. In hoc novum est, ac singulare, hirsutiam pili, colorum vices facere. Cæterum quis ille Plinii & Solini Tarandus sit, nec Gesnerus quidem rectè nosse visus est. Nam modò cum Turone, modò cum Rangifero, de quo in sequentibus eundem facit. Icon quam hic damus, verissima esse creditur.

ARTICULUS IX.

De Rangifero.

IN Descriptione Rangiferi, quem *Reen* vocant, non conveniunt authores. Albertus speciem cervi representare dicit, sed majorem esse corpore, colore insignem, & ad fugam celeberrimum. Tres, secundum eundem, cornuum ordines in capite gerit, ita ut in singulis bina sint cornua, & caput ejus virgulis compositum videatur. Ex his duo cæteris majora, in loco cornuum cervi, quæ ad perfectam magnitudinem augentur, ad eò ut quinque cubitorum mensuram ali-

quando attingant, & ramis viginti quinque conspiciantur. Duo etiam in medio capitis, ut damarum habentur, mutilis & brevibus ramis mucronata. Denique alia in fronte antrorsum versa, ossibus similia, quibus in pugna potissimum utitur. Olaus Magnus tricornem esse scribit, de genere cervorum, sed longè proceriorem, velociorem, longiorum. Rangiferum duplici ratione dici, tum quòd in capite alta cornua, velut quercinarum arborum ramos ferat: tum quòd instrumenta cornibus pectorique, quibus hyemalia plaustra trahit, imposita, ranga & loga patrio sermone vocentur. Cornuum verò duo cæteris majora, eo loco habere quo cervus: aliud in medio capitis, ramusculis circumstantibus cæteris brevioribus situm, quo contra infestas bestias pugnat. Jubatum gerere collum, & ungulas rotundas. Johannes Agricola tridentem duntaxat in fastigio cornuum habere, & in saltibus Poloniæ reperiri, prodidit. Julius Cæsar bovem cervi figuram facit, cujus à media fronte inter aures, unum cornu existat excelsius, magisque directum his, quæ nobis nota sunt cornibus. Ab ejus summo, addit, sicut palmæ ramique late diffunduntur. Descriptio Damiani à Goës, alci potius quàm Rangifero competit. Apollonium Menabenum Medicum si sequimur, sunt ex genere cervorum, altitudine & crassitudine asello pares, tibiæ gracilitate superant. Caput habent instar vituli, collum jubatum velut equus: Cornua frondosa, lævia, gracilia, oblonga, ad tergum porrecta. Cætera, habita ratione & servata magnitudinis proportionem, cervos communes imitantur. Taceo Julium Cæsarem Scaligerum, qui Rangifero ab Olao Magno tributa alci adscribit. Ut ut verò sit, distinctum ab Alce, vel inde colligere licet, quòd Olaus Magnus rerum septentrionalium peritissimus, diversis locis de iisdem agat. Inveniuntur in Laponia, Suecia, Norvegia, & vicinis Arctico locis. *Cibus* ei muscus montanus, candidus, præsertim hyeme nivibus in superficie soli coopertus: quas licet densas naturæ instinctu perforat, cibum quæsiturus. Æstate verò foliis ac frondibus arborum, stando eundoque melius quàm se inclinando floribus ac herbis, propter cornua nimis antrorsum incurvata vescitur; idque laterali & obliqua capitis inclinatione. Educti in transmarinas terras non diu supersunt, ut in Holsatia & Prussia compertum. Huc à Gustavo Rege Ann. 1533: missi, & sylvestri libertate donati, an sobolem reliquerint, nunquam comperiri potuit. Quia verò & sylvestres sunt & domestici; horum lac, pelles, nervi, ossa, caro, ungulæ, pili, usibus humanis inserviunt. *Lac* nutrimentum est domesticum: ferum, potus. *Pellis* tegendis & corporibus & lectis, & equorum sellis inservit. Quia valida

CAPUT III.

De Ruminantibus non Cornigeris.

ARTICULUS I.

De Camelo.

HActenus de ruminantibus Cornigeris actum est, sequuntur, non ruminantia, *Camelus* nempe, & *Camelopardalis*. *Camelus* vel ab Ebraico Gamal, quod Camolum significat; vel à κάμνω laboro, quod sit animal ad labores dosuarios aptissimum: vel ab χαρμαι humile & breve, quòd quando onerantur, ut humiliores fiant, accumbant: vel quasi κάμμη curvus, quòd media femora curvet, utpote juxta crurum altitudinem concisum ac decurtatum, ut Artemidorus ex Eveni sententia derivat, dicitur. Bisulcum est animal, sed ita, ut à posteriore parte ad secundam usque digitorum flexionem pes bipartiat: at anterior leviter bipartitus sit, ad primos usque eorundem nodos: fissurarum verò intervalla expleat quid, quale & anseribus. Peculiaris ipsis in dorso gibber, quo cætera animalia carent. Habent & infernè alterum superiori simile: quo reliquum fulcitur corpus, ubi genua summittit. Papillæ ei quaternæ, quot & vaccis. *Cauda*, alinina similis. *Genitale* ponè idque tam nervosum, ut ex eo confici possit, quo arcus fidissimè intenduntur. In unoquoque crure genu unum: neque plures plicaturæ, ut Herodotus innuit: verum tot videntur, quòd alvo subducta sunt. Similis bubulo talis. *Clunes* pro corporis ratione exiguæ. *Fel* non discretum, sed venulis quibusdam confusum. Nulli in superiore maxilla priores dentes. Soli ex non cornigeris duo ventriculi, quòd spinosum ligneumque alimentum depascatur. Ideò & membrana oris interior, ex toto aspera est, & ea quæ ventribus obducitur, similiter. Medullæ & sevi apud authores quoque mentio. Reperiuntur in Africa & Asia, Bactrianos in primis & Arabas. Anaxagoras etiam in Jonia ad urbem Clazomeniam, agros suos gregibus & Camelis depascendos reliquit, ut ex Suida vertit Hieronymus Wolfius. Romæ superato ad Rhyndacum amnem Mithridate, primum visos putavit Sallustius: at poterant bello Achaico & Asiatico videri. Ptolomæus Lagi Bactrianam totam nigram inter alia spectacula exhibuit. Delectantur spinoso ligneoque alimento; junco præsertim, cujus summitatem sæpenumero abrodunt. Sed nec hordeum purum vel cum fæno, vel gramen tenue & humile negligunt; sæpe & carduis contenti. Hodie Arabiæ deserta transmittentibus, hordeacea liba quinque quæ malum Cydonium magnitudine non superent, quotidie dantur.

I 2

De

ut quæ ictui Japonicæ macharæ facile resistat. Neque enim hæc bestia, (ut apud nos pingitur) scutis munita est; sed hæc plicaturæ hos clypeos mentiuntur; neque una pars durior est alterâ. Rostro est porcino, sed ante acutiore, neque tam obtuso, in cujus extremitate cornu istud extat, unde nomen sortita est bellua, aliud altero majus pro ætate Rhinocerotis. Colore etiam cornu variat, modò nigrum, modò cinericeum, modò album est. Magnitudine autem corporis mediocris staturæ, Elephantem proximè accedit mediocrem, nisi quòd pedibus sit longè humilioribus, & propterea etiam ram conspicuum non est animal. *Locum* si quaras, invenitur in Africa desertis, Abassia, multis Asiæ locis, regno Bengalæ, & Jacatru. Nec ævo Aristotelis Græcis notus erat, nec Romanis ante annum urbis conditæ DCLXVI. Quis primus monstraverit, inter antiquarios non convenit. Dio ab Augusto primum in triumphali pompa traductum, ait: At Plinius, Cn. Pompejum ludis primum exhibuisse, tradidit. Ideò Solinus: Ante ludos Cn. Pompeii Romana spectacula, Rhinocerotem nescivisse, reliquit. Herbis & virgultis perquam spinosis vescitur, nam linguam habet asperrimam. De *Natura* hoc duntaxat constat, cum Elephantem inimicitias gerere, nec favere in hominem nisi lacessitum. Dimicaturus, cornu ad saxa limato præparat se pugna: in dimicatione alvum maximè petens, quam scit esse molliorem, perruptoque carniæ ambitu exanguem facit: quòd si alvum contingendi copia non datur, contra ipse à proboscide & dentibus ictus, deficit, & opprimitur. Irritatus, inquit Bontius, hominem simul & equum, tanquam pulicem prosternit, quem deinde lambendo necat, dum asperitate linguæ, cute ac carne usque ad ossa hominem denudat. Sclopeto læsus, dum per sylvas fugit, quicquid obvium est, cum summo fragore ac horrore audientium prosternit, etiam satis crassas arbores. Historiam insignis ejus ferocitatis, vide apud eundem. Huc pertinet ex eodem & illud, quòd cœno mirificè gaudeat, nec prius etiam irritatus vindictam exerceat, quam catulo suo provideat. *Vocæ* suæ imitatur. Grunnit enim. *Carnibus* vescuntur Mauri: quæ tam nervosa, ut dentes ferratos exigat. Cutis in vino macerata, à Zacuto, in malignis propinatur. Cornu veneno extinguendo quidam propinant: lautioribus apud Romanos pro gutto in balneis erat. In eo oleum asservabatur loturis idoneum. In *Genera* quædam distinguunt, affirmare non ausim. Dicitur tamen in Africa deprehensus, magnitudine asini sylvestris, cornu bicubitali, pedibus cervinis, auribus equinis, caudâ bovinâ.

Solin. Polyhist. c. 33.

Locus.

Dio Hist. l. 51.

Plin. H. N. l. 8. c. 20.

Solin Polyhist. c. 30.

Bontius l. c.

Cæsar. de bell. Gall.

Aldrovand. Hist. Bisulc. c. 34.

Description Aristot. H. A. l. c. 1. Salig. c. 6.

Aristot. H. A. l. 5. c. 2.

Herodot. in Thalia.

Aristot. de partib. animal. l. 3. c. 14. Plin. H. N. l. 11. c. 37.

Locus.

Plutarch. in Lucullo.

Lucian. in Prometheo. Cibus Galen. Antid. l. 7. c. 14.

Varron. l. 1. c. 7.